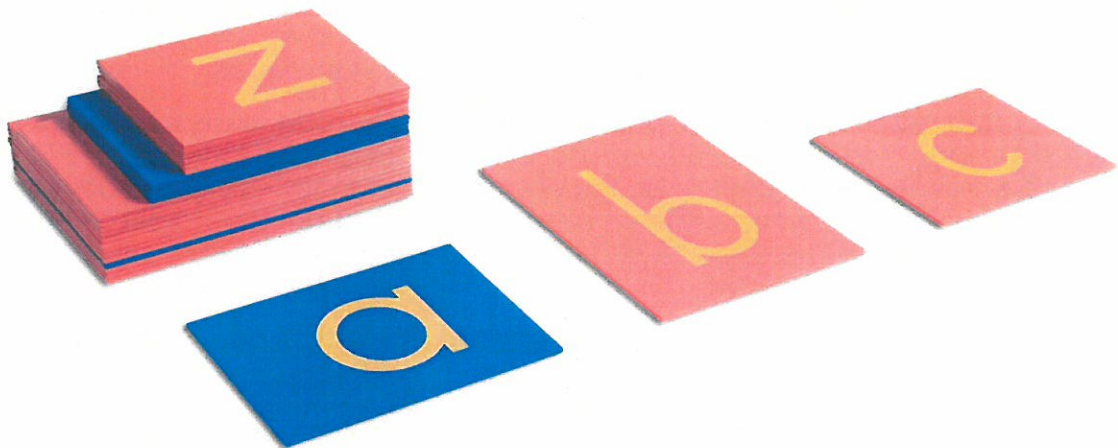

Taalontwikkeling m.b.v. het Montessorimateriaal

inleiding tot de taal

De taal schept mogelijkheden tot communicatie en tot expressie, waardoor uitwisseling van gedachten mogelijk is, hetgeen van groot belang is bij de vorming van de persoonlijkheid. Taalexpressie lukt alleen als men zich dúrft te uiten; het kind moet zich aanvaard weten door de volwassene, die belang stelt in wat het kind te vertellen heeft en met aandacht naar hem luistert. Zelfvertrouwen is voor de persoonlijkheidsgroei van grote betekenis en dus ook voor de taal, die immers menselijke, persoonlijke taal is.

Het individuele vermogen tot uiten ontwikkelt zich op vele manieren: het jonge kind uit zich vooral door beweging en spel; daarom kan de taalontwikkeling door allerlei andere expressiemogelijkheden en middelen worden gestimuleerd.

Het kind moet zich niet alleen durven uiten, het moet zich ook kúnnen uiten; het moet dus "taal bezitten", een woordenschat hebben en zinnen kunnen formuleren met een logisch verband. De taal wordt in het milieu gevormd, in het gezin absorbeert het kind het aanwezige taalpatroon met de daarbij gebruikte uitspraak (zie: "Aan de basis van het leven"); zo krijgt het een passief taalbezit: het kind begrijpt al gauw wat de zin, de inhoud is van de taal die gesproken wordt, ook al weet het niet van elk woord de juiste betekenis. Belangrijk hiervoor is, dat het kind niet alleen goed en duidelijk hoort spreken, maar ook dat de volwassenen luisteren en observeren of het kind hun taal verstaat en begrijpt en dat zij zo nodig iets nog eens geduldig uitleggen of in andere woorden vertellen.

Het actieve taalbezit, de taal die het kind zelf gebruikt, breidt zich langzamerhand uit. Het leert onder woorden brengen wat het bedoelt. De woordenschat van het kind neemt toe van ca. 170 woorden op 2 jarige leeftijd tot meer dan 2000 op 5 jarige leeftijd; de zinnen die het kind uitspreekt worden ook steeds langer. Hieruit blijkt al de enorme gevoeligheid voor het opnemen van taal: kleuters willen van alle dingen de namen weten en stellen voortdurend vragen: "Wat is dat", "Hoe heet dat", maar ook "Waarom gebeurt dat" en "Hoe komt dat" enz. Het kind is nieuwsgierig naar de betekenis en functie van alles, wat het in de omgeving waarneemt.

Hoe groot het taalbezit van peuter of kleuter is bij z'n intrede in de klas, is afhankelijk van zijn ervaringen op het gebied van de taal; het kind moet zich in zijn nieuwe milieu verder kunnen ontwikkelen. De leidster helpt het kind hierbij met de middelen die voor het kind vertrouwde middelen behoren te zijn, doch daarnaast heeft zij specifieke middelen om het kind te stimuleren bij zijn taalexpressie en om het te helpen taalbegrip te ontwikkelen.

Taalexpressie, actief taalgebruik, kan de leidster stimuleren door het kind te laten vertellen over ervaringen en belevenissen of door zelfbedachte verhaaltjes te laten vertellen. Later kan het kind zich uiten door het neerleggen van woorden, zinnen en verhaaltjes en het schrijven hiervan. Bovendien kan zij klassegerekjes voeren en het gesprek tussen de kinderen onderling mogelijk maken. Ook het dramatiseren en het spel in de poppenkast helpen de kinderen zich te uiten, evenals het laten vertellen n.a.v. eigen expressiewerk, platen en beeldschriftboekjes.

Het *vergroten* van de *woordenschat* wordt gestimuleerd door: het vertellen van verhalen — ook ontwikkelingsverhalen —, het poppenkastspel van de leidster, het opzeggen van versjes en het zingen van liedjes, het geven van ontwikkelingslesjes, het geven van opdrachten, waarbij vaak nieuwe onbekende woorden worden gebruikt, waarvan de betekenis duidelijk wordt door het verband van de zin(nen), maar waarbij door de leidster ook uitleg wordt gegeven en moeilijke woorden worden verklaard.

Deze activiteiten zijn alle belangrijk voor het passieve taalbezit van de kleuters en sommige ook voor het actieve taalgebruik. Vooral het poppenkastspel, waarbij op vragen geantwoord moet worden en de kinderen dit ook spontaan, emotioneel doen, is voor de gehele taalontwikkeling belangrijk; er moet nl. ook opgelet worden om het verhaal te begrijpen en de "draad" vast te houden, anders kun je niet meedoen.

Het spreekt vanzelf dat andere activiteiten waarbij dit vraag- en antwoordspel voorkomt ook erg belangrijk zijn. De namenlesjes met het zintuigelijke materiaal, sorteerwerkjes en voorwerpen in de omgeving, komen tegemoet aan de "woordhonger" van het kind; zij bevorderen het begrip voor de taal en het juiste taalgebruik.

Bij alle activiteiten is het van het grootste belang, dat de leidster een goede uitspraak heeft en een juist taalgebruik, omdat de kinderen op school vooral haar invloed ondergaan. Bij spraaklesjes die als spelletjes met de kinderen worden gespeeld, is het voorbeeld van de leidster van grote betekenis, evenals bij de letterlesjes die eigenlijk individuele spraaklesjes zijn.

In een Montessoriklas worden dagelijks taalspelletjes gedaan: via namenlesjes, geheugenspelletjes met het materiaal krijgt elk kind op eigen niveau datgene aangeboden wat het nodig heeft en waar de belangstelling naar uit gaat. Via het materiaal en de voorwerpen in de omgeving komt er voortdurend meer begrip tot stand. Daarnaast zijn de groepsspelletjes met het materiaal middel om alles nog eens gezamenlijk te beleven; hiervoor worden ook groepsspelletjes zonder materiaal gedaan, waarbij het kind leert opdrachten te begrijpen en uit te voeren en ook leert antwoorden. Voor leidsters met een goed taalgevoel en de nodige interesse voor de taalontwikkeling van de kinderen, zijn op dit gebied talloze mogelijkheden te vinden. (Enkele voorbeelden van deze spelletjes worden gegeven: zie pag. 70). In een Montessoriklas is materiaal aanwezig voor het leren van de letters, het neerleggen en schrijven van woorden en zinnen voor het lezen.

Vorbereidende oefeningen zijn:

a. Voor de ontwikkeling van de motoriek van de hand:
Cilinders, geometrische inlegfiguren, metalen inlegfiguren, lapjes en ruw-glad materiaal.

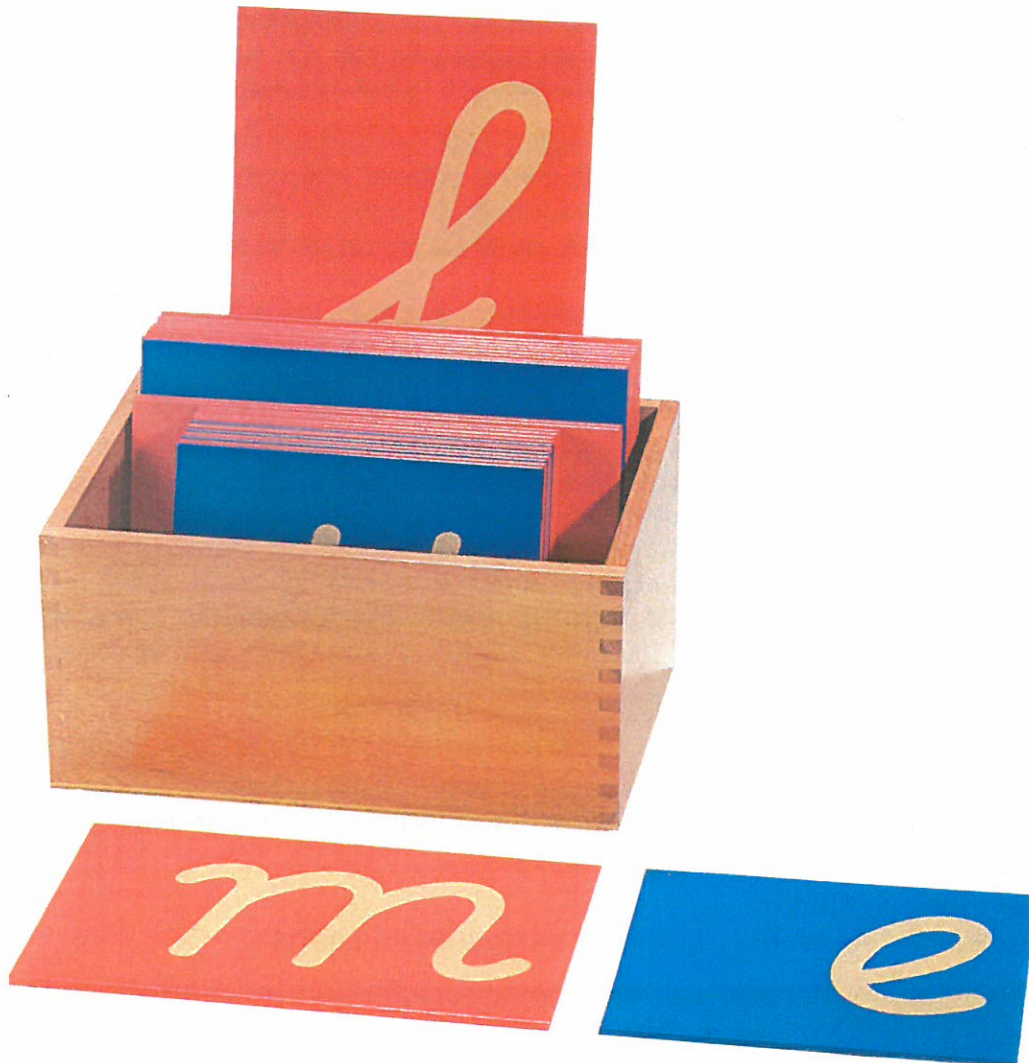
b. Voor het leren onderscheiden van vormen:
Geometrische figuren en kaarten, biologische figuren en kaarten.

Bij de ontwikkeling van de hand en het leren onderscheiden van vormen speelt ook de beeldende expressie een grote rol.

c. Voor de oefening van het gehoor:
Gehoorkokers, bellen.

Behalve door dit materiaal wordt het leren "luisteren" ook geoefend door stiltesjes en gehoorspelletjes.

schuurpapieren letters

Beschrijving:

Er zijn rose gelakte plankjes, waarop de medeklinkers, blauwe plankjes waarop de klinkers in schuurpapier zijn aangebracht.

Een serie plankjes met de dubbelklanken en de tweeklanken, eveneens blauw en rose gelakt. Al het materiaal voor de taalontwikkeling dient in hetzelfde lettertype te zijn uitgevoerd.

Doel:

- Het leren van de letters door het voelen van de vorm geassocieerd met de klank van het symbool en het zien van het symbool.

Indirect doel:

- Vorbereiding tot het vormen van woorden.
- Vorbereiding tot het schrijven.

Contrôle van de fout:

- Wanneer de vingers van het kind op de gladde ondergrond komen wordt het kind attent op zijn fout.
- De leidster controleert of het kind de letter in de juiste richting voelt en hem goed benoemt.

Leeftijd:

Vanaf 3 jaar.

Aanbieding:

Het kind maakt eerst de vingers gevoelig. De leidster kiest twee letters met duidelijke verschillen in vorm en in klank, terwijl zij er tevens op let, dat ze letters kiest waarbij tijdens de uitspraak de mondstand duidelijk verschilt.

Tijdens de eerste lesjes wordt steeds tenminste één klinker aangeleerd; voor de medeklinkers worden letters gekozen die lang aangehouden kunnen worden (dit in verband met het toekomstige leggen van woordjes).

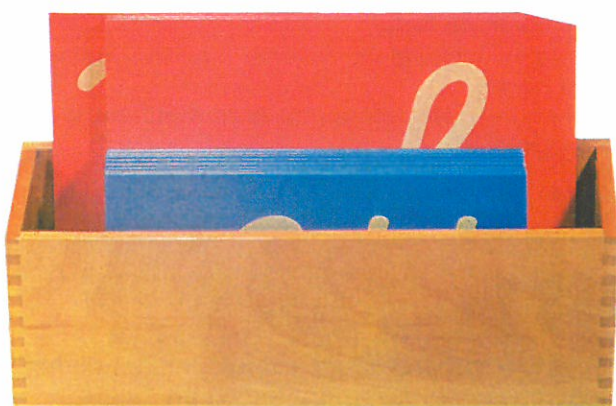
Eerst voelt de leidster een paar maal de letter, waarna het kind dit nadoet. Als het kind de letter op de juiste wijze voelt, herhaalt de leidster de handeling waarbij ze de klank van de letter zegt; het kind neemt dit over.

Het is belangrijk, dat de leidster vele woorden noemt, waarin de letter voorkomt op steeds verschillende plaatsen. Ze probeert het kind te animeren mee te doen.

Als het kind de letter goed voelt en benoemt, biedt de leidster de tweede letter aan op dezelfde wijze. Hierna volgen de tweede en derde trap van het namenlesje. Het is belangrijk dat tijdens deze beide trappen de leidster variaties aanbrengt door het kind de letters ook te laten voelen.

De leidster laat het kind achter met de letters en geeft de opdracht eerst met de ene dan met de andere letter te oefenen door te proberen hem met de ogen dicht te voelen, op de tafel te schrijven enz.

Het is praktisch om voor elk kind een letterkaart te maken waarop alle letters, dubbelklanken enz. zijn geschreven. Na afloop van elk letterlesje worden op deze kaart de geleerde letters onderstreept. Het kind kan dan bij de volgende lesjes steeds eerst zelf de onderstreepte letters gaan halen en voelen, waarna de leidster controleert of het kind de namen nog weet. De leidster geeft, afhankelijk van het kind, twee nieuwe letters of een oude en een nieuwe en in sommige gevallen twee oude.

Zij gaat pas over tot het aanleren van de dubbelklanken en tweeklanken als het kind alle letters kent.

Blijkt het kind in de gevoelige periode te zijn voor het voelen van letters dan worden zoveel mogelijk letters aangeleerd. Heeft het kind belangstelling voor woordjes leggen dan kan het hiermee eerder beginnen, waardoor het kind gestimuleerd wordt nieuwe letters te leren.

Spelletjes met de letters:

1. Het kind of een groepje kinderen krijgt een stapel bekende letters en moet deze geblinddoekt voelen en proberen te benoemen.
2. De leidster laat een veelvoorkomende letter zien en benoemen, waarna de kinderen woorden gaan bedenken waar deze letter in voorkomt.

Dit kan met een kind of met een groepje gedaan worden.

voorbereidende oefeningen voor het woordjes leggen en schrijven

Het is mogelijk om, als een kind een aantal letters heeft geleerd, hiermee woordjes te vormen van twee of drie letters en deze te laten voelen waardoor het kind de verbinding leert maken.

Een verdere mogelijkheid voor het woordjes leggen is, dat het kind het gevormde woord gaat proberen neer te leggen met de losse letters uit de letterdoos.

Een verdere mogelijkheid voor het schrijven is, dat het kind het gevormde woord naschrijft op een blanco bordje. Het is niet de bedoeling dat het kind een bord vol schrijft met hetzelfde woord, tenzij het kind dit spontaan doet.

Deze oefeningen moet men zien als spelletjes, die het kind activeren tot woordjes leggen en schrijven en mogen niet opgelegd worden.

letterdozen voor het woordjes leggen

doos 1

Beschrijving:

Het materiaal bestaat uit:

1. Een grote rechthoekige doos met twee lagen, waarvan de bovenste uitneembaar is. Beide zijn verdeeld in vakjes, waarin de letters passen.
Het verdient aanbeveling op de bodem van elk vakje de letter te plakken die daarin hoort. De klinkers zijn uit blauw en de medeklinkers uit rose kunststof gemaakt. Als hulp voor het kind kan men op de achterkant van de letters ter hoogte van de schrijflijn een streepje aanbrengen.
2. Een kleinere doos eveneens in vakjes verdeeld, waarin letters van gelijke kleur liggen, kleiner van afmeting dan de letters uit doos 1.

De inhoud van de doos is in verschillende kleuren verkrijgbaar. In de klas zijn meerdere dozen aanwezig in verschillende kleuren uitgevoerd.

3. Een kleine doos met schuinaflopende vakjes, waarin kaartjes met gedrukte letters en leestekens liggen.
Ook de letters van deze doos zijn in verschillende kleuren verkrijgbaar.

Doel:

Het leren analyseren van woorden in letterklanken, die omgezet worden in grafische symbolen.

Indirect doel:

De voorbereiding tot schrijven en lezen.
De ontwikkeling van het denken.

Contrôle van de fout:

Met hulp van de leidster kan het kind meestal zelf de fout horen.
Later kan het kind zelf controleren met behulp van leeswerkjes.

Leeftijd:

Vanaf vier jaar.

Aanbieding:

Hiervoor wordt doos 1 gebruikt.
Het verdient de voorkeur deze doos op het kleedje van het kind te laten zetten, omdat dit het spontane werken bevordert. Indien dit niet te realiseren is, is het noodzakelijk een regeling te treffen, zodat ten hoogste drie kinderen met dezelfde doos werken.
De leidster laat het kind de letters die op de letterkaart zijn onderstreept, benoemen en

opzoeken in de grote doos. Hierna zegt de leidster een woordje; daarna herhaalt ze dit woordje waarbij ze de eerste letter lang aanhoudt en deze letter neerlegt; op dezelfde manier wordt de tweede en daarna de derde letter neergelegd. De leidster blijft het woord als één geheel zeggen. De volgende woordjes legt de leidster samen met het kind neer, totdat het kind zelfstandig het genoemde woord kan ontleden en neerleggen. Een kind, dat de voorbereiding met de schuurpapier letters heeft gehad kan meestal het eerste woordje zelf al neerleggen.

De leidster kiest woorden, die betekenis hebben voor het kind en waarvan vooral de eerste letter aangehouden kan worden.

Als het kind een letterplankje gebruikt, dient dit plankje alleen voor het vervoeren van het woordje naar het kleedje. Het is niet de bedoeling, dat het kind ieder woordje laat controleren door de leidster, voordat het neerlegt op het kleedje. Na afloop komt de leidster pas kijken, waarbij ze specifieke fouten kan opmerken. Deze fouten worden niet verbeterd maar de leidster gaat na welke hulp ze moet bieden.

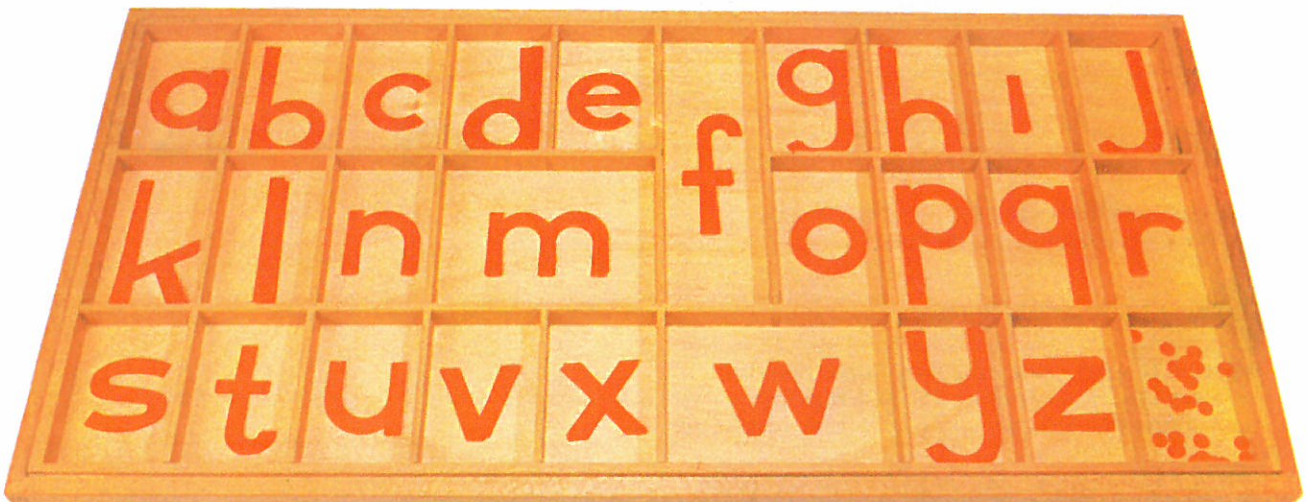
In deze beginperiode is het kind vaak nog niet in staat zelf woorden te bedenken, die het kan neerleggen en meestal kent het nog niet voldoende letters om woordjes bij voorwerpen te leggen. Daarom geeft de leidster de eerste paar keer zelf de woordjes op. Het kind moet zo snel mogelijk zelfstandig woordjes gaan leggen, want het steeds komen vragen van woorden doodt de spontaniteit.

Er zijn vele manieren om het kind tot spontaan en zelfstandig woordjes leggen te stimuleren.

Met doos 1:

1. De leidster geeft het kind een mandje met voorwerpjes of een serie plaatjes en het kind legt zonder hulp van de leidster daar de woordjes bij. De leidster moet zorgen dat ze voor verschillende stadia voorwerpjes en plaatjes heeft; vanzelfsprekend controleert de leidster van te voren eerst of het kind de voorwerpjes of de plaatjes kan benoemen.

Meestal kan het kind nu verder werken met doos 2.

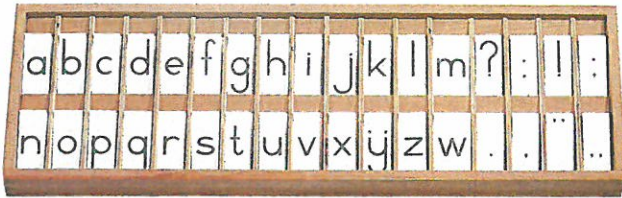
doos 2

2. Het kind kan zelf woordjes bedenken.
3. Het kind kan woordjes leggen van bepaalde categorieën, zoals huisdieren, bloemen, kleuren enz.
4. Het kind kan rijmwoorden bedenken.
5. Het kind kan grappige woorden bedenken.
6. Het kind kan lange woorden bedenken.
7. De leidster geeft het kind woorden op die moeilijk te spellen zijn zoals "hond", "vader", "olifant" enz.
8. Het kind kan woorden eerst in enkelvoud, dan in meervoud neerleggen.
9. Het kind kan samenstellingen neerleggen: bloem-pot.
10. Het kind kan verkleinwoorden neerleggen: poes-je, mand-je.

Bij 8, 9, 10 kan het kind twee dozen no. 2 gebruiken in twee verschillende kleuren.

Met doos twee of drie zijn er de volgende mogelijkheden.

1. Het neerleggen van zinnen.
2. Het neerleggen van samenspraakjes. Deze worden door twee kinderen neergelegd, ieder met een eigen kleur letters.
3. Het neerleggen van versjes.
4. Het neerleggen van verhaaltjes.
5. Het neerleggen van brieven in de juiste briefvorm.

doos 3

Het is belangrijk dat het kind in eerste instantie komt tot het spontaan leggen van woordjes, zinnen enz. De leidster kan een keuze maken uit de genoemde mogelijkheden, waarbij zij uitgaat van de interesse en het ontwikkelingspeil van het kind.

Daar het kind nog niet aan lezen toe is, moet de leidster nooit vragen de woordjes te lezen. Om het kind in zijn spontane activiteit niet te belemmeren worden in het begin geen fouten verbeterd. Er komt echter een tijd dat een kind er zelf behoefte aan heeft de woorden foutloos neer te leggen en het is belangrijk, dat in die tijd de leidster het kind helpt zijn fouten te verbeteren en te voorkomen, opdat het kind geen fout woordbeeld blijft behouden.

Enkele voorbeelden van veel voorkomende fouten en het verbeteren daarvan:

1. Het weglaten van de klinker:
Door het geven van spraaklesjes met klinkers wordt het kind meer attent op deze klanken, waarna het kind ontdekt dat in elk woord tenminste één klinker (blauwe letter) voorkomt.
2. Het achterstevoren neerleggen van woorden:
De leidster maakt het kind erop attent, dat het de letter die het eerst hoort aan de linkerkant van het kleedje moet leggen. Deze linkerkant kan zij markeren b.v. door een lint langs de linkerkant te leggen.
3. Het van plaats verwisselen van de letters:
De leidster speelt samen met het kind het woord en legt de letters neer; daarna legt ze de letters weer door elkaar en laat het kind het woordje neerleggen.
4. Het vergeten van een letter:
Wanneer het kind de letter wel uitspreekt, maar vergeet neer te leggen, laat de leidster het kind het woord nog eens goed ontleden.
5. Het fout neerleggen van een woord door foutieve uitspraak:
Hier moet de leidster zorgen dat de uitspraak wordt verbeterd.

6. Het fout neerleggen van een woord door onbekendheid met de taalregels:
Bijv.: Hont — De leidster verbetert door het meervoud te laten zeggen.
Sgaar — De leidster maakt het kind erop attent dat na de s meestal ch volgt.
Wim-pul — De leidster vertelt het kind dat we het anders zeggen dan schrijven.

Woorden met
au - ou — De leidster geeft leeskaarten, waarmee het kind zelf zijn woorden kan controleren.
ei - ij

Daar kinderen veel fouten maken bij het woordjes leggen omdat zij geen goed taalgebruik en een slechte uitspraak hebben, is het noodzakelijk dat de leidster zelf goed articuleert en veel aandacht schenkt aan haar eigen uitspraak en taalgebruik.

Op de foto's op deze pagina's zijn verschillende lettertypen afgebeeld. Op de school dient al het materiaal voor de taalontwikkeling in hetzelfde lettertype te zijn uitgevoerd.

schrijven

Benodigd materiaal:

- Grote wandborden, blanco en gelinieerd.
- Blanco bordjes, enkel gelinieerde bordjes, dubbel gelinieerde bordjes,
- Bordewissers,
- Wit en gekleurd krijt,
- Wit en gekleurd schrijfpapier met enkele en dubbele liniëring.

Doel:

Het kind de mogelijkheid te geven zich te uiten via geschreven taal.

Indirect doel:

Taalvorming.

Leeftijd:

Vanaf \pm 4 jaar.

Contrôle van de fout:

De leidster controleert of de letters op de juiste wijze geschreven zijn.

Bij het overschrijven van woordjes kan het kind aan het voorbeeld zien of het de woorden goed heeft gevormd.

Aanbieding:

Bij het voelen van de losse letters heeft het kind al een begin gemaakt met het schrijven. Om woorden te kunnen schrijven moet het kind:

- Schrijfgerei goed kunnen hanteren, (zie inleiding).
- Enkele klinkers en medeklinkers kennen en goed kunnen voelen.
- Enkele woorden kunnen vormen.

Als het kind voor het eerst gaat schrijven krijgt het een blanco bordje. Er zijn verschillende mogelijkheden:

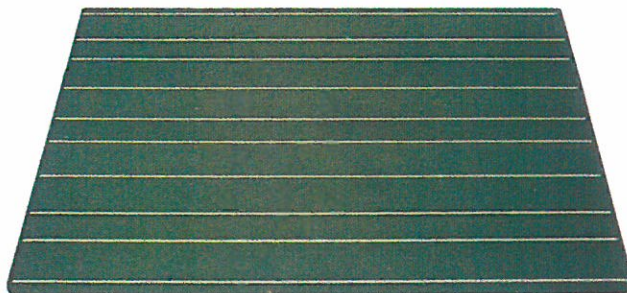
- Het kind kan spontaan tot woordjes schrijven komen.
- Het kind kan een woordje maken van schuurpapieren letters en dat als één woord voelen en schrijven, (zie letters).
- Het kind kan woordjes overschrijven, die het met de losse letters heeft gelegd. Het is voor het kind een openbaring als de leidster voorleest wat het heeft geschreven. Het kind ontdekt dan dat hetgeen hij schrijft voor een ander betekenis heeft, wat hem stimuleert tot schrijven en soms een schrijfexplosie tengevolge kan hebben. Het kind kan dan op het grote blanco wandbord gaan schrijven. Het is belangrijk dat de leidster het kind laat kijken als zij aan het schrijven is,

b.v. als zij de naam van het kind bij zijn tekening schrijft. Het is echter niet de bedoeling dat de leidster woorden opschrijft, die het kind moet naschrijven.

In het begin zal het schrijven nog zeer gebrekkig gaan, maar de leidster moet vertrouwen dat dit vanzelf zal verbeteren wanneer zij het kind spontaan zijn gang laat gaan. Het kind wordt gestimuleerd tot schrijven wanneer het het geschrevene mag illustreren of wanneer het bij zijn tekeningen een tekst maakt.

Verdere oefeningen:

- Wanneer het schrift regelmatig wordt, kan het kind op een enkel gelinieerd bordje gaan schrijven. Wanneer het kind woordjes overschrijft die het op een kleedje heeft gelegd, heeft het steun aan de streepjes op de achterkant van de losse letters.

- Het leren schrijven op een bord met dubbele liniëring.

We laten het kind pas op papier schrijven als het de letters goed kan vormen.

- Het schrijven op papier met enkele liniëring. Dit vraagt een beter ontwikkelde motoriek omdat de schrijfbeweging nu nog kleiner moet zijn.
- Het schrijven op dubbel gelinieerd papier.

Het is aantrekkelijk voor het kind ook eens met gekleurd krijt op een bord of met potlood op gekleurd papier te mogen schrijven.

Fouten verbeteren:

De leidster verbetert nooit fouten tijdens het schrijven maar controleert het schrijven wel, zodat ze in een apart lesje de fouten kan verbeteren.

1. Het verkeerd vormen van een letter:

De oorzaak hiervan kan zijn dat het kind de letter onvoldoende heeft gevoeld, dus laat de leidster de letter nog eens halen en enige malen goed voelen, ook met ogen dicht; daarna kan het de letter met de vingers op tafel schrijven. De leidster laat het kind dan de woorden bedenken en opschrijven, waar de betreffende letter in voorkomt.

2. Het kind maakt de verbindingen niet goed:

De leidster laat het woordje leggen met de schuurpapieren letters en dat woord als geheel voelen. Daarna laat de leidster het kind woorden bedenken en opschrijven waar die letter in voorkomt, zodat het kind deze letter ook leert verbinden met andere letters.

3. Spelfouten:

Als het kind woordjes gaat overschrijven die het heeft neergelegd, moeten eerst de fouten verbeterd worden in de woorden, die op het kleedje liggen.

Als het kind nog in de periode verkeert van het spontane schrijven, verbetert de leidster geen fouten, maar laat het kind op een bord schrijven. Hierdoor wordt het kind niet geremd en voorkomt de leidster dat het kind een foutief woordbeeld blijft behouden, daar het geschrevene weer uitgeveegd wordt.

Wanneer het kind op papier schrijft is de kans groter, dat het foutieve woordbeeld gefixeerd wordt. In deze periode is het kind al geïnteresseerd in de juiste schrijfwijze van de woorden. Daarom kan de leidster op indirecte wijze de fouten verbeteren door het kind bijv. plaatjes van leeswerkjes te geven zonder de leeskaartjes en het hierbij de woorden te laten schrijven, die het daarna vergelijkt met de leeskaartjes.

Daar het woordjes leggen en het schrijven een uiting van het kind zelf zijn, kan het schrijven zeer snel op het woordjes leggen volgen of er mee samengaan, wanneer het kind voldoende voorbereiding heeft gehad en de gelegenheid krijgt zich spontaan te uiten.

inleiding tot het lezen

Psychisch is het kind eerder aan schrijven toe dan aan lezen, omdat het kind bij het lezen in staat moet zijn losse tekens te verbinden tot een woord dat een betekenis blijkt te hebben. Het begrijpend lezen (Total Reading) houdt in, dat het kind de samenhang tussen woorden en zinnen begrijpt, zodat hem de bedoeling van het geschrevene duidelijk wordt. Dit geschrevene heeft een bepaalde stijl en gevoelsinhoud die door het kind geïntegreerd moet worden. Lezen vereist een bepaalde rijpheid en het heeft derhalve geen zin dit te forceren.

Wanneer een kind bijv. steeds de woorden blijft spellen zonder de betekenis ervan te begrijpen, is het nog niet aan lezen toe. Om te controleren of het kind leesrijp is, kan de leidster na het woordjes leggen het kind eens vragen een bepaald woordje op te ruimen. Vaak ontdekt het kind zelf, dat het woorden lezen kan en maakt de leidster deelgenoot van deze nieuwe belevenis.

De leidster kan interesse voor het lezen wekken door bijv. geregeld iets op het grote bord te schrijven wat dan door bepaalde kinderen wordt gelezen; hier kan zij een spelletje van maken zoals ook van bepaalde leeswerkjes een groepsspelletje gemaakt kan worden.

materiaal voor het leren lezen

Beschrijving:

Voor elk stadium van het leren lezen zijn er vele leeswerkjes en leeskaarten in de klas aanwezig. Deze moeten er verzorgd uitzien (de stem der dingen) en geregeld verwisseld worden voor leeswerkjes die de leidster nog in voorraad heeft. Per leeswerkje zijn er ongeveer tien leeskaartjes, later meer.

De doosjes van de leeswerkjes moeten van hout, stevig karton of plastic zijn en kunnen zo nodig geschilderd of met plakplastic beplakt worden. De kaarten of plankjes met plaatjes van een leeswerkje moeten allen even groot zijn. De leeskaartjes moeten eveneens even groot zijn, beschreven met duidelijke, niet te kleine letters in het juiste lettertype.

Het is het beste de kartonnen plaatjes en kaartjes met doorzichtig plastic te beplakken.

Doel:

Het leren lezen (total reading).

Indirect doel:

- Het verwerven van kennis.
- Emotionele vorming.
- Esthetische vorming.

Contrôle van de fout:

Visueel (door merkjes op de kaartjes).
In sommige gevallen controleert de leidster of een ander kind.

Leeftijd:

Vanaf \pm 5 jaar.

STADIUM 1:

Het lezen van zelfstandige naamwoorden.

- Het is voor het kind aantrekkelijk een mandje of doosje met voorwerpjes te hebben met bijbehorende kaartjes.
De leidster kan op losse briefjes steeds de naam van een voorwerp schrijven, zodat het kind het woord ziet ontstaan en meeleeft. Wanneer het kind blijk gegeven heeft al een enkel woord te kunnen lezen kan de leidster zonder meer de voorwerpjes met de kaartjes ter beschikking stellen.
Als een kind moeite heeft met het verbinden van de letters kan de leidster helpen door de letters vlug achtereen te laten zeggen of dit zelf te doen. De leidster laat het kind de woorden die het niet kan lezen apart leggen; zij komt het kind helpen wanneer het verder klaar is.
- Inplaats van voorwerpjes krijgt het kind nu plaatjes met losse leeskaartjes.
Voor de controle van de fout kan er eenzelfde serie plaatjes zijn waarbij de naam onder de afbeelding geschreven staat. Ook op andere wijze is controle van de fout te verwezenlijken.
- Het kind krijgt nu een aantal kaartjes met namen van voorwerpen die in de klas aanwezig zijn (haalwoorden). Tijdens het lezen

van deze kaarten heeft het kind geen steun meer aan voorwerpen of plaatjes.

- d. Het kind leest woorden waar het geen voorwerpen bij kan halen.
Deze woorden kan men schrijven op losse kaarten, briefjes of in een boekje met op elke bladzijde maar één woord.
Het kind krijgt eerst woorden met drie, daarna met vier en tenslotte met meer letters en lettergrepen.

STADIUM 2:

Het lezen van andere woordsoorten zoals werkwoord en bijv. naamwoord.

- a. Het kind krijgt een aantal kaartjes met werkwoorden in de gebiedende wijs geschreven (doe-woordjes).
Het kind leest het kaartje en voert de handeling uit.
- b. Voor het lezen van het bijv. naamwoord, zijn er verschillende variaties mogelijk zoals bijv. namen van kleuren, tegenstellingen (dik - dun).

Andere mogelijkheden op het niveau van stadium 1 en 2.

1. Het lezen van namen van jongens en meisjes en deze rubriceren.
2. Het lezen van namen van woorden die bij een bepaalde categorie horen.
3. Het lezen van verkleinwoorden.
4. Het lezen van enkel- en meervoud.
5. Het lezen van etiketten, d.w.z. er worden leeskaartjes bij voorwerpen en meubilair enz. gelegd.
6. Het lezen van leeskaarten waarop woorden met overeenkomstige klanken gegroepeerd staan. Bijv. een leeskaart met een serie woorden met "ou" of "sch" enz.
7. Het lezen van kaarten waarop onderdelen staan geschreven die terug te vinden zijn op een plaat of iets dergelijks.

STADIUM 3:

Het lezen van zinnen.

Het is het beste, voor het kind hiermee begint, de boerderij te introduceren. Deze wordt in een apart hoofdstuk behandeld.

- a. Het lezen van doe-zinnen in verschillende graden van moeilijkheid, waarna het kind de handeling uitvoert.
- b. Het lezen van boekjes met op elke bladzijde één zin geschreven.
- c. Het lezen van losse kaarten waarop een zinnetje geschreven staat, behorende bij losse kaarten met plaatjes. Het kind moet de plaat zoeken die bij het gelezene hoort.
- d. Het lezen en bij elkaar zoeken van gedeelten van zinnen die op aparte kaartjes staan zoals
de poes miauwt

In dit stadium moet het kind het onderling verband tussen de woorden van een zin kunnen begrijpen.

STADIUM 4:

Het lezen van verhaaltjes en versjes.

- a. Het lezen van korte geschreven verhaaltjes.
Deze kunnen op losse kaarten geschreven worden en bij bijbehorende platen worden gelegd of men kan er een boekje van maken.
- b. Het lezen van geschreven versjes. De leidster kan ook de woorden van een goed bekend liedje of versje op aparte kaartjes schrijven en door elkaar leggen, waarna het kind de kaartjes in de juiste volgorde neerlegt.
- c. Het lezen van verhaaltjes waaruit enige woorden zijn weggelaten en op losse kaartjes geschreven zijn. Het kind moet de hiaten opvullen met de kaartjes.

In dit stadium moet het kind het onderling verband tussen de zinnen kunnen begrijpen.

STADIUM 5:

Het lezen van tekst in drukletters.

Als voorbereiding kan hiervoor een werkje gegeven worden, waarbij het kind de overeenkomstige letters in geschreven letters en in drukletters naast elkaar ziet.

Het lezen van gedrukte boekjes. Enkele voorbeelden hiervan zijn: Jip, Jap en Jop. - Ans en Hans. - Boekjes van Dick Bruna.

Groepsspelletjes:

1. De leidster geeft een leeskaartje met een doe-woordje aan een kind.
Het kind leest dit voor zichzelf en voert de handeling uit, waarna de andere kinderen mogen zeggen wat er op het kaartje staat. Dit kan gevarieerd worden, ook met andere woordsoorten.
2. Het kind leest een zin en voert de handeling uit, zie 1.
3. Het kind leest een samengestelde zin en voert de handeling uit.

inleiding tot het beleven van de functie der woordsoorten

Voor een goede taalbeheersing is het nodig, dat het kind niet alleen de betekenis van een woord kent, maar ook het belang gaat zien van de plaats, die het woord inneemt in de zin.

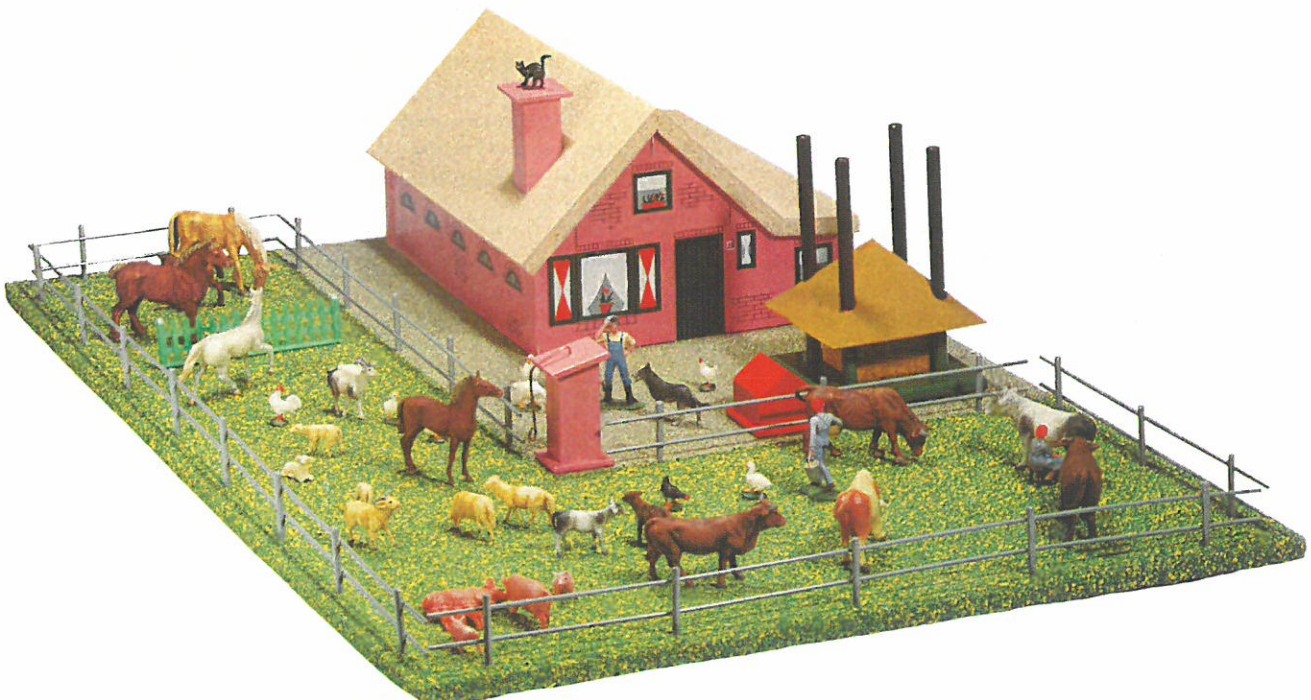
Door het beleven van de functie der woordsoorten krijgt het kind een beter stijlgevoel, waardoor het beter begrijpt wat het leest en het zich beter leert uitdrukken. Hiervoor kan leesmateriaal gebruikt worden bestaande uit voorwerpen, die onderdelen van een groter geheel zijn, zoals bijv. de boerderij of een keuken, een winkel, een poppenhuis, met hierbij behorende leeskaartjes.

Doordat het kind emotioneel betrokken is bij het totale onderwerp, zal het hierdoor gemakkelijker komen tot het lezen van de bijbehorende langere woorden. Op deze wijze wordt het zelfvertrouwen bevorderd, hetgeen de taalontwikkeling ten goede komt.

De spelletjes en de lees oefeningen, die met dit materiaal gedaan worden, dienen uitsluitend om het kind inzicht te geven in de opbouw van de taal. De namen van de woordsoorten worden niet geleerd op de kleuterschool.

Bij de hierna volgende lesjes is de boerderij als voorbeeld gekozen.

boerderij

Beschrijving:

Bij een maquette van een boerderij met bijbehorend land horen losse figuren, zoals een boer, een boerin, allerlei soorten dieren enz. De losse figuren moeten zo samengesteld zijn dat alle lesjes, verder beschreven, mogelijk zijn. Hierbij zijn verschillende soorten leeskaartjes; voor elk voorwerp is een apart leeskaartje met:

- a. alleen de naam van het voorwerp.
- b. de naam van het voorwerp met het lidwoord. Hierbij kunnen eventueel ook leeskaartjes zijn met onbepaald en bepaald lidwoord.
- c. de naam van het voorwerp met het lidwoord en een bijv. naamw.

Verder zijn er:

- d. 1. kaartjes met het woord "en".
2. kaarten waarop twee zinsdelen met het voegwoord "en" er tussen.
- e. 1. verschillende voorzetsels op losse kaartjes.
2. kaarten waarop zinsdelen met voorzetsels er tussen.
- f. kaartjes met namen van voorwerpen in enkel- en meervoud.

Het is praktisch de boerderij op de bijpassende boerderij-tafel te plaatsen.

Doel:

Het beleven van de taal vooral in verband met de functie van de woordsoorten.

Indirect doel:

Het perfectioneren van het lezen.

Leeftijd:

Vóór het kind kan lezen, kunnen er al voorbereidende spelletjes gedaan worden. De leeskaartjes worden aangeboden zodra het kind kan lezen.

Côntrole van de fout:

De leidster.

Zwart

A. ZELFSTANDIG NAAMWOORD

- a. Voorbereidende spelletjes:
De leidster gaat naast het kind zitten en vraagt het kind de namen van alle dieren en voorwerpen. Eventueel geeft zij namenlesjes. Het kind kan hierna de dieren met elkaar vergelijken en voor zichzelf de namen herhalen.
Hierna kan de leidster de naam van een dier op een kaartje schrijven en vragen of het kind haar dit dier kan geven.
- b. De aanbidding van de leeskaartjes:
Als de leidster door het voorbereidende spelletje weet, dat het kind de voorwerpen kan benoemen, geeft zij het de leeskaartjes, waarop alleen de namen van de voorwerpen staan geschreven. Het kind leest de kaartjes en legt ze bij de voorwerpen.

B. HET LIDWOORD *L. blauw.*

- a. Voorbereidende spelletjes:
Hiervoor kiest de leidster twee voorwerpen of dieren bijv. de koe en het paard. Zij schrijft op een strookje papier "de koe" en op een ander "het paard". Het kind leest deze stroken en legt ze bij de dieren. De leidster knipt de stroken door tussen lidwoord en zelfst. naamw. Het kind legt de stroken in de juiste combinatie bij de dieren. Om het kind attent te maken op de juiste volgorde, legt de leidster ook eens het lidwoord achter het zelfst. naamw. en laat het kind dit lezen, zodat het ontdekt, dat deze volgorde niet juist is.
- b. De aanbidding van de leeskaartjes:
Na deze spelletjes krijgt het kind de leeskaartjes met lidw. en zelfst. naamw. om te lezen en bij de voorwerpjes te leggen. Het lidwoord is in een andere kleur geschreven.

C. BEPAALD EN ONBEPAALD LIDWOORD

- a. Voorbereidende spelletjes:
De leidster neemt een aantal voorwerpen van dezelfde soort en een aantal verschillende, bijv. een aantal bomen, kippen en koeien met daarbij één boerin, één duiventil, één varken, één paard. Zij vraagt het kind haar *een* boom of *een* dier te geven; het kind kiest dan een willekeurige uit de groep. Wanneer zij vraagt om *het* paard, of *de* boerin, ondervindt het kind, dat het alleen maar dat bepaalde ding kan geven.
De leidster herhaalt dit meerdere malen met verschillende voorwerpen. Zij kan nu hetzelfde spelletje hiermee doen als bij het aanleren van het lidwoord, door stroken te schrijven en door te knippen enz.
- b. De aanbidding van de leeskaartjes:
Hierna kan de leidster leeskaartjes geven waarop de namen van voorwerpen staan met bepaald lidw. en onbepaald lidw. in andere kleur geschreven. Het kind ervaart nu, dat, wanneer het onbepaald lidw. wordt gebruikt, het het kaartje kan leggen bij een willekeurig voorwerp waar er meerdere van zijn en dat het bepaalde lidwoord wordt gebruikt als er maar één van is.

D. HET BIJVOEGLIJK NAAMWOORD = *d. blauw.*

- a. Voorbereidend spelletje:
De leidster neemt bijv. een witte, een bruine en een zwarte kip. Zij vraagt aan het kind: "Zou jij kunnen raden welke kip ik wil hebben?" Geeft het kind nu een willekeurige kip, dan zegt de leidster: "Nee, die bedoel ik niet". Zij probeert vervolgens het kind zover te krijgen, dat het uit zichzelf vraagt: "Welke moet het dan zijn". Dan zegt de

leidster: "Ik wil de witte kip van je hebben". Dit wordt met andere dieren en verschillende bijv. naamv. herhaald, waardoor het kind de functie van het bijv. naamw. ervaart. Het kind krijgt nu eerst geschreven stroken papier, waarop lidw., bijv. naamw. en zelfst. naamw. staan, met de bijbehorende dieren. Het kind leest een strook en legt het bij het bijbehorende dier. Daarna knipt de leidster de stroken door en het kind legt alles op de juiste volgorde bij de dieren; ook hierbij verandert de leidster af en toe de volgorde, zodat het kind zich bewust wordt van de plaats, die de woorden innemen in de zin.

- b. De aanbieding van de leeskaartjes:
Hierna krijgt het kind de serie kaartjes, die bij de dieren gelegd kunnen worden en waarbij het bijv. naamw. met een andere kleur inkt is geschreven.

E. **VOEGWOORD** *100c.*

- a. Voorbereidende spelletjes:
Hiervoor kunnen het beste voorwerpen gekozen worden die gemakkelijk zijn samen te voegen en die het kind zelf mag kiezen. De leidster zegt nu b.v.: "Geef mij het gele potlood en het rode potlood en het groene potlood". Deze bindt zij samen met een lintje en zegt: "Nu heb ik ze allemaal bij elkaar". Het kind ervaart hierdoor de functie van het voegwoord. De leidster schrijft daarna stroken met b.v. de witte kip, het gele kuiken en schrijft hier een apart strookje met "en" bij. Het kind leest nu de grote strookjes, zet de dieren erbij, waarna de leidster het woord "en" tussen de strookjes legt. Het kind leest dan de hele zin en zet de dieren vlak bij elkaar. De strookjes kunnen weer doorgeknipt worden en de volgorde kan weer ingeoeffend worden.

- b. De aanbieding van de leeskaartjes:
Hierna krijgt het kind de serie kaartjes met lidwoord, bijv. naamwoord en zelfst. naamw. in één kleur geschreven en kleine kaartjes met het woord "en" in een andere kleur geschreven. Het kind maakt nu combinaties.
- c. Daarna krijgt het kind lange kaarten met hele zinsdelen, waarbij het woord "en" in een andere kleur is geschreven. Het kind leest de zinsdelen en zet de dieren en voorwerpen bij elkaar.

Het is voor het kind bijzonder stimulerend dat het nu heel lange zinsdelen kan lezen.

F. **HET VOORZETSEL** *groen*

- a. Voorbereidende spelletjes:
De leidster geeft het kind opdrachten, zoals: "Zet het paard achter de boom, zet het kuiken

in de kruiwagen", enz. Zij maakt het ook moeilijker door een dubbele opdracht te geven, bijv. "Zet de boerin naast de pomp en de boer naast de hooiberg". Ook geeft de leidster verschillende opdrachten met dezelfde voorwerpen bijv. "Zet het paard tussen/voor/achter/naast/onder de bomen". Het kind ervaart nu dat er door het voorzetsel een andere ordening ontstaat.

De leidster schrijft stroken met op elk een lidw., bijv. naamw. en zelfst. naamw., bijv. "Het bruine paard" enz. en het kind zet de dieren of voorwerpen erbij. De leidster schrijft nu een apart strookje met een voorzetsel erop en legt dit tussen de stroken. Het kind leest wat er staat en voert de opdracht uit. De stroken kunnen weer doorgeknipt worden en de volgorde kan ingeoeffend worden.

- b. De aanbieding van de leeskaartjes:
Het kind krijgt nu de serie kaartjes met lidw., bijv. naamw. en zelfst. naamw. in dezelfde kleur geschreven en verschillende kleine kaartjes met verschillende voorzetsels erop geschreven in een andere kleur. Het kind zet de dieren of voorwerpen neer zoals de opdracht aangeeft en ziet, dat er een bepaalde ordening ontstaat.
- c. Hierna krijgt het kind lange kaarten met hele zinnen, waarbij het voorzetsel in een andere kleur is geschreven. Het kind leest de zinnen en zet de dieren en voorwerpen op de juiste wijze neer.

G. **ENKEL- EN MEERVOUD**

- a. Voorbereidend spelletje:
De leidster neemt een aantal van dezelfde voorwerpen, bijv. 5 bomen. Zij vraagt het kind haar een boom te geven, of de bomen. Dit herhaalt zij ook met andere voorwerpen. Hierop zijn variaties mogelijk, de leidster vraagt: "Een paard, de paarden of paarden" enz. Het kind ervaart nu, dat bij het meervoud het zelfst. naamw. verandert. De leidster schrijft strookjes met bijv. paard, een paard, de paarden, enz. Het kind leest steeds een strookje en zet het bijbehorende dier of dieren erbij.
- b. De aanbieding van de leeskaartjes:
Er is een serie kaartjes met woorden in enkel- en meervoud erop geschreven, waarbij het kind de bijbehorende dieren (dingen) zet.

Het is belangrijk, dat de voorbereidende spelletjes veel worden geoefend in de klas, per groepje en/ of individueel. Deze spelletjes kunnen gedaan worden met allerlei voorwerpen uit de omgeving. De kinderen ervaren daardoor de opbouw van de taal en maken zich spelenderwijs de taal eigen, doordat ze geïnteresseerd raken in de mogelijkheden, die de taal biedt.

de functie van werkwoord, zelfstandig naamwoord en bijwoord

Deze functies laten wij de kleuters beleven door middel van spelletjes. Deze kunnen met de gehele klas gedaan worden.

Zelfstandig naamwoord:

De leidster vraagt verschillende kinderen verschillende voorwerpen te komen brengen, bijv. "Marion, breng mij een potlood" enz. Ook de jongere kinderen doen mee.

Na enige tijd vertelt de leidster: "Ik heb hier allerlei dingen van jullie gekregen en elk ding heeft een naam; daarom wisten jullie wat je mij moest komen brengen". Hierna laat zij de dingen ook weer door verschillende kinderen terugbrengen.

Als de leidster dit spel meerdere malen heeft gedaan, kan zij de kinderen vragen ook eens zelf namen van dingen te bedenken.

De kleuters ervaren, dat alle dingen een naam hebben, terwijl bovendien hun woordenschat wordt uitgebreid.

Werkwoord:

De leidster geeft verschillende opdrachten aan verschillende kinderen, bijv. "spring", "huppel", "lach", "wuif" enz.

De kinderen voeren de opdrachten uit. De leidster vertelt, dat bij het vorige spelletje iets gehaald kon worden, maar dat je bij *deze* woorden altijd iets moet *doen*.

Zij kan nu woorden laten bedenken, waarbij iets gedaan moet worden.

De leidster kan later ook eens werkwoorden zeggen, zoals "breng", "geef", "zet" enz., waardoor de kinderen begrijpen, dat bij deze woorden iets toegevoegd moet worden. Ook deze soorten werkwoorden kan zij de kinderen zelf laten bedenken. Door deze spelletjes beleven de kinderen, dat bij een handeling een werkwoord hoort (dynamisch) in tegenstelling tot het zelfst. naamw., dat iets statisch aangeeft.

Bijwoord:

De leidster geeft nu opdrachten zoals: "Loop". Als het kind de opdracht gewoon uitvoert zegt de leidster: "Nee, zo niet, loop achteruit", of "loop vlug" enz. Hierdoor ervaren de kinderen, dat de wijze van handelen door het bijwoord wordt bepaald.

Ook nu weer kan de leidster de kinderen zelf bijwoorden laten bedenken.

Naar aanleiding van deze spelletjes worden aansluitende leeswerkjes aangeboden, zoals "haalwoordjes", "doe-woordjes" en een leeswerkje bestaande uit losse kaartjes met werkwoorden en bijwoorden die het kind kan combineren.

spelletjes met de taal

A. INDIVIDUELE TAALSPELLETJES

In de Montessoriklas zijn alle namenlesjes met voorwerpen en met het materiaal individuele taalspelletjes. Aangezien deze namenlesjes altijd worden gegeven als het kind zelf de kenmerken en de eigenschappen heeft ontdekt, komt er een associatie tussen begrip en naam tot stand.

Voorbeelden:

Eigenschappen: (hoedanigheden en afmetingen) ruw-glad, hard-zacht, zwaar-licht, koud-warm, hoog-laag, kort-lang, dik-dun, groot-klein, diep-ondiep, enz. en de vergrotende en overtreffende trappen.

Kleuren: rood, blauw en ook donkerrood, lichtblauw enz.

Namen van meetkundige figuren en lichamen met diverse eigenschappen en begrippen: driehoek-rechthoek-top-basis, bol-rond-rollen, prisma-boven(onder)vlak-hoeken-kantelen, enz.

Aardrijkskundige namen en begrippen: land-zee, eiland-meer, hoofdstad enz.

Rekenkundige namen en begrippen: cijfers, getallen en hoeveelheden, meer-minder en evenveel enz.

Bovendien geeft de leidster in de 2e trap van de namenlesjes opdrachten waarbij zij haar zinnen zoveel mogelijk varieert, zoals:

leg de bol op je hand,
houd de bol achter je rug,
houd de bol boven je hoofd,
leg de bol onder het kleedje,
leg de bol bovenaan de tafel enz.

In de vele namenlesjes komen zo allerlei ruimtelijke begrippen aan de orde en leert het kind spelenderwijs door de regelmatige herhaling. De leidster oefent vanzelfsprekend de voor een bepaald kind moeilijke begrippen en woorden het meest.

De tijdsbegrippen worden geleerd door oefeningen waarbij voorwerpen vlug/langzaam worden gegeven of handelingen vlug/langzaam worden uitgevoerd.

Dit gebeurt ook door geheugenspelletjes en oefeningen met het opbouwen van reeksen.

"Eerst komt deze, dan komt die (daarna, later) en het laatst komt die.

In de 3e trap wordt de naam door het kind genoemd (van voorwerp of eigenschap). Als de kinderen met elkaar deze spelletjes doen, oefent het kind dat het "lesje" geeft, vanzelf de woorden en begrippen van ruimte en tijd.

Naast de namenlesjes zijn ook alle letterlesjes spelletjes met de taal; er worden altijd woorden bedacht met een bepaalde letter aan het begin, het eind of in het midden.

B. GROEPSSPELLETJES

Deze worden gedaan naast de individuele lesjes om de gezelligheid van het samendoen, het samen herhalen en het op een speelse manier onder de aandacht brengen van bepaalde dingen.

Materiaalspelletjes:

Hierbij worden opnieuw de woorden en begrippen herhaald; het gaat hier vooral om het begrip, het passieve taalbezit, maar bij diverse spelletjes zijn het ook de kinderen die antwoord geven of vragen stellen.

Raadsels:

Hierbij moet vooral worden nagedacht over de samenhang van bepaalde dingen, over oorzaak en gevolg. De kinderen leren in juiste zinnen of met het juiste woord te antwoorden.

Rijmwoorden:

De kinderen zoeken naar woorden, die rijmen op een gegeven woord.

Eindrijm: som, kom, dom

Beginrijm: water, wagen, wapen en ook allerlei woorden beginnend met b.v. een p enz. waarbij de betreffende letter kan worden getoond.

Ook kunnen de kinderen naar woorden zoeken met een bepaalde klank in het midden, enz.

Samengestelde woorden:

De kinderen kunnen woorden bedenken als keukenkast, deurmat, enz.

Tegenstellingen:

De kinderen vullen aan of zeggen in een nieuwe zin: "Dit kind is niet klein, maar groot" of "Als je niet dik bent ben je . . . ?" Later zoekt de leidster naar een woord waarop verschillende goede antwoorden zijn te geven zoals de tegenstelling van prettig enz.

Enkel- en meervoud:

"In mijn tuin staat een boom; langs de weg staan veel bomen". De leidster zegt het zinnetje met het enkelvoud (of met het meervoud) de kinderen bedenken de zin met het meervoud (of andersom).

Classificeren en rubriceren:

Bij de sorteerkjes, parenkjes en leeswerkjes treft men in een Montessoriklas zoveel mogelijk voorwerpen en plaatjes aan van een bepaalde soort om het kind te helpen zijn indrukken te ordenen. Als groepsspel kunnen de kinderen woorden bedenken die van één soort zijn, zoals dieren, meubels, kledingstukken enz. of die bij één horen zoals alles wat in de keuken hoort, op het strand is, enz.

Synoniemen:

De leidster zegt bijv.: "Je kunt een doosje dichtdoen, wat kun je nog meer dichtdoen". Antw.: "Je kunt de ramen dichtdoen" (je ogen, de gordijnen). Het is duidelijker voor de kinderen als de leidster de betreffende activiteit ook laat zien. Ook de kinderen zelf worden er actief bij betrokken. De leidster vertelt daarna dat je ook kunt zeggen:

"Je kunt de ramen sluiten" enz. Later kan zij iets zeggen en de kinderen vragen het op een andere manier te zeggen.

Tegenwoordige en verleden (voltooide) tijd:

(deze woorden worden nog niet genoemd).

Een kind (de leidster) toont een bepaalde handeling. Tijdens deze handeling vraagt de leidster wat er gebeurt, wat het kind doet enz.

Het antwoord zal bv. luiden: "Els loopt op haar tenen".

Als de handeling voorbij is vraagt de leidster: "Wat deed Els?" of "Wat heeft Els

gedaan?" Antwoord: "Els liep op haar tenen" of

"Els heeft op haar tenen gelopen". De kinderen ervaren hierdoor dat een handeling die gaande is, anders wordt verwoord dan een handeling die voorbij is.

Opdrachten uitvoeren en vragen stellen:

De begrippen van ruimte, tijd, hoeveelheid, rangorde enz. kunnen ook worden gespeeld door opdrachten te geven. "Ank, haal de pop uit de wieg", "Jan, leg een krijtje in dit bakje" en

omgekeerd laat de leidster iets zien (of een kind bedenkt iets) en de leidster vraagt: "Wat deed

Jan met het krijtje?"

Inplaats van met voorwerpen kunnen diverse begrippen ook met kinderen getoond worden,

zoals bijv. voor, naast, achter, in het midden,

binnen en buiten, meer, minder, eerste, laatste

enz. waarbij de toeschouwers kunnen verwoorden

wat ze zien.

Luisterspelletjes:

Bij alle taalspelletjes moet goed geluisterd worden ten einde de opdrachten te kunnen uitvoeren.

Er zijn diverse mogelijkheden om dit in spelvorm te oefenen. In een Montessoriklas worden hiervoor

gehoorspelletjes gedaan (zie gehoorkokers) en

stillelesjes die de concentratie oefenen terwijl

bij één van de oefeningen de kinderen leren

luisteren met dichte ogen naar de naam van het

kind dat wordt opgeroepen. Verder geeft de

leidster opdracht tot het halen en brengen van

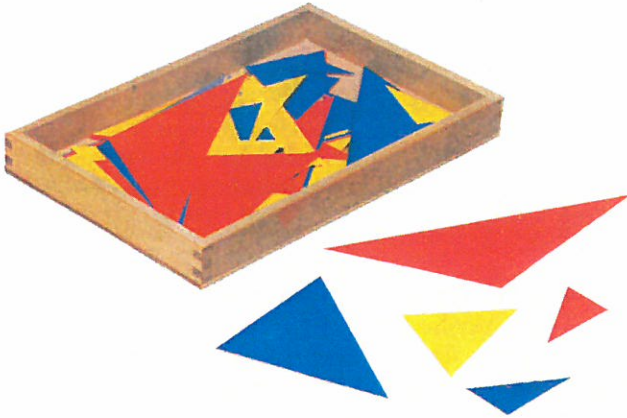
voorwerpen (haalwoorden) het uitvoeren van

handelingen (doewoorden). De zinnen maakt zij

steeds moeilijker en langer: "Ga naar de gang,

pak je jas en leg hem op mijn stoel" enz., enz.

driehoekenspel

Beschrijving:

Het materiaal bestaat uit:

63 driehoeken, 7 verschillende soorten.

rechthoekig — gelijkbenig
— ongelijkbenig
Scherphoekig — gelijkbenig
— ongelijkbenig
stomphoekig — gelijkbenig
— ongelijkbenig
gelijkzijdig.

Elke driehoek is uitgevoerd in 3 verschillende grootten en in de kleuren rood - geel - blauw.

Verdere benodigheden:

Stroken papier, potlood, een rood potlood, schaar en een kleedje.

Doel:

1. Het zoeken van gelijken uit contrasten t.a.v. kleur, vorm en afmetingen.
2. De verfijning van de waarneming t.a.v. verschillen in afmeting en vorm.
3. Ontdekken van de functie van het bijvoeglijk naamwoord.

Indirect doel:

Toepassing van de namen van de driehoeken.

Contrôle van de fout:

De leidster controleert of de driehoeken op de juiste wijze benoemd worden.

Leeftijd:

Vanaf $\pm 4\frac{1}{2}$ jaar.

Taalvorming:

De namen van de driehoeken worden geleerd met de driehoeken uit het kastje met de geometrische figuren. Bij het driehoekenspel worden deze namen toegepast.

Aanbieding:

De leidster laat de doos uitpakken en laat het kind experimenteren. De driehoeken kunnen gesorteerd worden naar vorm, naar kleur en naar afmeting. Ook kunnen de gelijke zijden aan elkaar gelegd worden, en gelijke hoeken op elkaar.

Verdere oefeningen:

1. Geheugenspel.
 - a. Een aantal driehoeken worden op een andere plaats gelegd. Het kind legt een voorwerpje bij een driehoek en zoekt de gelijke (dit kan een gelijke zijn van kleur - van vorm - van afmeting).
 - b. De driehoeken worden verspreid door de klas.
2. Het vormen van reeksen.
3. Geheugenspelletjes met de reeks.
4. Voor het kind deze oefening gaat doen, moet het de namen van de verschillende driehoeken kennen.

Dit spel wordt met een kind of met een groepje kinderen gespeeld. De driehoeken worden op een kleedje uitgespreid. De leidster schrijft op een strookje papier: "De driehoek" en vraagt aan het kind of het kan raden welke driehoek zij bedoelt. Het kind geeft een driehoek.

De leidster: "Ik bedoel een andere, ik zal je een beetje helpen." Ze schrijft nu met het rode potlood "grote" op een strookje en legt het tussen de twee eerste woorden in. "Doe alle driehoeken die niet groot zijn maar weg, dan kun je makkelijker de driehoek vinden, die ik bedoel". (1/3 van de driehoeken blijft nu over).

Het kind geeft haar nu bijv. een grote blauwe driehoek. Dit is weer niet de goede. Nu schrijft de leidster op een strookje "gele" en legt dit woord tussen "grote" en "driehoek".

Nadat het kind het gelezen heeft, ruimt het alle driehoeken die niet geel zijn op. Het pakt nu misschien de grote, gele, scherphoekige driehoek. De leidster zegt: "Die bedoel ik ook niet". Ze schrijft nu op "rechthoekige". Weer ruimt het kind alle driehoeken, die niet rechthoekig zijn op. Er zijn nog twee driehoeken over. Welke het kind ook aan de leidster geeft, het is niet de goede. Ze schrijft nog een woord op "ongelijkzijdig" of "ongelijkbenig". Nu pas kan het kind de juiste driehoek geven, de grote gele rechthoekige ongelijkzijdige driehoek. De eerste strook, waar opstaat "de driehoek" wordt doorgeknipt, zodra het eerste bijvoeglijke naamwoord erbij komt en er tussen gelegd moet worden.

5. De kinderen kunnen zelfstandig met dit materiaal werken. Er moeten dan kaartjes met de verschillende gegevens aanwezig zijn.
6. Het kind kiest een driehoek en gaat deze beschrijven met behulp van de kaartjes.